

^HKARAR İNCELEMESİ
İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 337. MADDESİNİN
[İKİNCİ FIKRASININ (?)] ANAYASAYA UYGUNLUĞU SORUNU
(16. HD., 14.02.2010, 580/1202)

Değerli Hocam Sayın Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e
sağlık dolu, mutlu ve uzun bir ömür dileğiyle...

Yrd. Doç. Dr. Bilgehan YEŞİLOVA*

GİRİŞ YERİNE

İcra ve İflâs Kanunu'nun 337. maddesi hükmünün son hâli, 2005 yılında 5358 s. K¹'nin 7. maddesiyle yürürlük kazandı. Gerçi düzenleme, 1980 sonrası, gerek 3222² ve gerekse 4949 sayılı Kanunlar³ ile değişikliğe uğramışsa da 2005 değişikliği ile birlikte kanun metni, madde [kenar] başlığı da dâhil olmak üzere yeniden kaleme alınmış ve hükmün ikinci fıkrasına, son bir cümle daha eklenmişti.

Kanunun Anayasa Mahkemesince ilk fıkrası iptal edilinceye⁴ kadar ki hâli,

“Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi:

Madde 337 - (Değişik: 31/5/2005 - 5358/7 md.)

Müddeti içinde beyanda bulunmak üzere mazereti olmaksızın icra dairesine gelmeyen veya yazılı beyanda bulunmayan borçlu, alacaklının

H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ RG. 1.6.2005, S. 25832 (1. Mükerrer).

² RG. 15.6.1985, S. 18785.

³ RG. 30.7.2003, S. 25184.

⁴ AYM, 28.2.2008, 2006/71-69, (RG. 16.4.2008, S. 26849).

şikayeti üzerine, *on gün disiplin hapsi ile cezalandırılır*. Alacaklının alacağını karşılayacak miktarda malın haczedilmesi veya borcun ödenmesi halinde, bu ceza düşer.

162, 209 ve 216 ncı maddeler hükümlerine muhalefet edenler hakkında da iflas idaresinin vereceği müzekkere üzerine, *aynı ceza verilir*. Bu maddelerde belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi halinde, verilen ceza düşer.”[vurgu eklenmiştir]

şeklindeyken AYM’nin sözü edilen iptal kararının ardından hüküm, mevzuatta aşağıdaki gibi yer almıştır⁵:

“Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi:

Madde 337- (Değişik: 31/5/2005 - 5358/7 md.)

(İptal birinci fıkra: Anayasa Mahkemesi’nin 28/2/2008 tarihli E. 2006/71, K. 2008/69 sayılı Kararı ile.)

162, 209 ve 216 ncı maddeler hükümlerine muhalefet edenler hakkında da iflas idaresinin vereceği müzekkere üzerine, *aynı ceza verilir*. Bu maddelerde belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi halinde, verilen ceza düşer.” [vurgu eklenmiştir]

Şu hâlde, içtihadı konu maddi vakıya uygulanan ve çalışma konumuz olan hükmün, lafız/metin ve sistematik olarak hâlâ İİK’nın 337. maddesinin *ikinci* fıkrası mı olduğuna dönük -aşağıda özellikle değinilecek- tartışma bir yana; inceleme konusu içtihat, iptal kararının ardından geriye, elde kalan ve iflâs hâlinde uygulanacak; anılan düzenlemenin mer’i, tek hükmüyle ilgilidir.

Kazai içtihat, iki paragraftan ibarettir ve aşağıda tam metnine yer verilecektir. Kararın kısalığına karşın her iki paragrafıyla da ayrı ayrı pek çok soruya ve soruna yol açtığı görülmektedir. Bununla birlikte çalışmanın amacı, özellikle içtihadın ikinci paragrafında geçen; başta Anayasa yargısı olmak üzere bir ölçüde (*icra*) ceza hukukuyla bağlantılı meselelerin öncelikle tartışmaya açılıp olabildiğince de yanıtlanmasıdır. Hükmün bu kez ilk paragrafında yazılı hususlarla alâkalı ve temelde birer iflâs ve ceza hukuku

⁵ www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.3.2004&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=3&No=2004.

problemi olarak beliren sorunlara ise çalışma içerisinde, yine değinilecek olmakla birlikte maddi vakıanın gerçekte nasıl olduğuna dair içtihatteki bilgi eksikliği, şimdilik sadece *-ve yine olabildiğince-* doğru soruların sorulmasıyla yetinilmesine neden olmuştur.

Kısacası, çalışma, karar metninin ikinci paragrafında geçen gerekçeye bağlı olarak verilen hükmün tartışmaya açılmasıyla sınırlıdır.

I. MADDİ VAKIA-MERCİ KARARLARI VE ÇÖZÜMÜ GEREKEN HUKUKİ MESELE

A. Maddi Vakıa-Merci Kararları

İçtihadada konu maddi vakıa, sanık A.S.A'nın İİK'nın 209 ve 216. maddelerine muhalefet ettiği iddiasıyla ilgili olup nihayetinde icra mahkemesince İİK. m. 337/II hükmüne uygun olarak 10 gün disiplin hapsine mahkûm edilmesiyle sonuçlanmıştır. Karar metninde⁶ bu durum, ilk paragrafta şöyle açıklanmıştır:

“B...l. İcra ve İflas Müdürlüğünün 2008/12 iflas sayılı dosyasında muhtıra tebliğine rağmen [Y.N. Niz. m. 36, 39, 46] üç gün içinde sanığın *daireye* müracaat etmemesi nedeniyle 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 162, 209 ve 216. maddeleri hükümlerine muhalefet ettiği *belirtilerek*, aynı Kanunun 337. maddesinin ikinci fıkrası ile cezalandırılmasının talep edilmesi nedeniyle ... İcra Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda, ...sayılı karar ile ... *Kanununun 209 ve 216. maddelerine* muhalefet etmekten sanık A. S. A.. ın, anılan Kanunun 337. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 10 gün disiplin hapsi ile cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır.” [vurgu eklenmiştir]

Kararda, adı geçen *sanık/gerçek* kişi A.S.A'nın, hakkında iflâs kararı verilen kişi [müflis] mi yoksa aleyhinde iflâs kararı verilen tüzel kişi tacirin İİK m. 345 hükmünde geçtiği şekliyle “...*müdürlerinden, mümessil ve vekillerinden, tasfiye memurlarından, idare meclisi reis ve azasından veya murakıp ve müfettişlerinden fiili yapmış olan...*” kimse mi olduğu hakkında bir açıklık yoktur.

⁶ 16. HD., 14.02.2012, 580/1202 (E-Uyar).

Bununla birlikte iflâs kararının ardından, iflâs dairesince tutulan iflâs dosyasından (İİK m. 208; Niz. m. 36/I, 39, 46) gönderilen muhtıraya, yazıldığı şekliyle sanığın, 3 gün içinde “...daireye müracaat...” ederek yanıt vermemesi; eş deyişle muhtıranın gereğini yerine getirmemesi nedeniyle cezalandırılması [*kim tarafından?*] istenmiştir. Sanığın, İİK’nın 337/II. maddesinde geçen aynı Kanunun bu kez 209 ve 216. maddelerine muhalefetten “suçlu” görülerek “cezalandırılması” uygun bulunmuştur. Bu yazım şekline göre maddi vakianın, en azından İİK’nın 337/II. maddesinin içerdiği, yine aynı Kanunun 162. maddesinde geçen eylemle bir bağı görülmemiş ki olacak ki, [ceza tayini sırasında] anılan düzenlemeye bir atıfta bulunulmamıştır. Şu hâlde, biz de çalışma içerisinde, ilgili hüküm hakkında artık bir değerlendirme yapmayacağız.

Öte yandan aşağıda da denileceği üzere, İİK’nın 209 ve 216. maddesi hükümlerine, ceza tayini sırasında aynı anda göndermede bulunulması, özellikle maddi vakianın ne şekilde cereyan ettiği konusunda, oldukça karmaşık ve yadırgatıcı bir görünüme yol açmıştır. Zira İİK m. 209 hükmü, İİK m. 208 hükmüne göre iflâsın açılmasından sonra *iflâs dairesince* masanın defteri tutulurken müflisin yapması gerekenleri düzenlemekteyken (Niz. m. 39, 40, 47); İİK m. 216, yine müflisin lâkin bu kez *iflâs idaresine* karşı olan yükümlülüğünü, hüküm altına almaktadır. Eş deyişle somut olayda sanığın, gerçekte kime karşı; hangi mükellefiyetinden imtina ettiğini aydınlığa kavuşturmak, mümkün olamamıştır.

Kararda geçtiği şekliyle ilgili iflâs dosyasından gönderilen muhtıraya karşın, sanığın 3 gün (?) içinde “...daireye müracaat etmemesi nedeniyle...” cezalandırılması istenmiştir. Eldeki bu kısıtlı/dolaylı bilgiden hareketle maddi vakianın *-muhtırada yazılı işin içeriği ve nerede icra edileceği de dikkate alındığında-* İİK m. 209 hükmüyle *daha* (!) alâkalı olduğu düşünülebilir. Şayet öyle ise bu kez de ceza tayini sırasında, neden hâlâ İİK’nın 216. maddesi hükmüne gönderme yapıldığı dikkat çekmekte ve izaha muhtaç kalmaktadır.

Kısacası anılan şartlar altında ve en azından ceza verilirken İİK’nın 162. maddesi hükmüne herhangi bir gönderme yapılmamasından hareketle; somut olay hakkında varılabilecek ilk sonuç, her hâlükârda iflâsın açılmasından (İİK m. 165; 166; 184) sonraki döneme dair *müflis/sanıkla* alâkalı yükümlülüklerde bir imtinan yaşandığıdır. Bu arada, sözü geçen süreyle

alâkalı herhangi bir kanuni dayanak yoksa da tanınan mehilin muhtıraya konu işle *ölçülülük ilkesi* bağlamında⁷ (karş. İİK m. 310/I b. 7; TCK m. 162) ne derece örtüştüğü (*gereklilik/elverişlilik ve oranlılık unsurları yönünden*), nihayetinde *ceza* (?) tayini⁸ yoluna gidilecek olması nedeniyle tartışmaya açık bir başka meseledir.

Yargıtay 16. HD'sinin temyiz incelemesi neticesinde, tebliğnamedeki ilk derece mahkemesi hükmünün bozulmasına ilişkin talebi reddederken dayandığı gerekçe ise *-ki asıl çalışma konumuzdur-* içtihadın ikinci paragrafında yer almaktadır:

“Sanığın üzerine atılı bulunan suçun düzenlendiği 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 337. maddesinin ikinci fıkrasındaki, “...” şeklindeki hükümde, *atıf yapılan* birinci fıkranın Anayasa Mahkemesinin 28.02.2008 tarihli ve 2006/71 esas, 2008/69 sayılı kararı ile iptal edilmesi karşısında, ikinci fıkradaki eylemin yaptırımı kalıp kalmadığı hususunun çözümlenmesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi anılan kararıyla İİK'nun 337. maddesinin birinci fıkrasını iptal etmiş olup, aynı maddenin *ikinci fıkrasının* halen yürürlükte olması nedeniyle *atıfta bulunulduğu* birinci fıkradaki yaptırımın yürürlükte olduğu, *ikinci fıkra hükümlerinin birinci fıkradaki yaptırımı hayatiyet verdiği ve kendisine mal ettiği*nin, böylelikle iptal edilen kanun hükmünün kendisine atıfta bulunulan hükümlerinin, bu yollama sınırı dahilinde yürürlükte kaldığının kabulü zorunludur. Hal böyle olunca itirazın reddine karar verilmesinde yasaya aykırılık bulunmadığından...” [vurgu eklenmiştir]

Yargıtay, İİK'nın 337. maddesinin birinci fıkrasının iptalinin ardından, bu şekliyle *-geriye kalan-* [eski] ikinci fıkra hükmüne göre ceza tayininin hâlâ mümkün olup olmadığı soruna değinmiş ve özetle AYM'nin *-itiraz başvurusunun/somut norm denetiminin ardından verdiği-* iptal kararının (AY m. 152, 153) ilk fıkrayla sınırlı bir sonuç doğurduğu; ikinci fıkrada geçen “...aynı ceza verilir.” ibaresinin ise ilk fıkrada yazılı yaptırımı *-hukuken-*

⁷ Ayrıntısı için bkz. Yıldırım, s. 98 vd; Sungurtekin Özkan, s. 197 vd; Özekes, s. 205 vd; Çiftçi, s. 124 vd; Özçelik, s. 225 vd. Ayrıca bkz. Aslan, s. 277 vd.

⁸ Karş. Muşul, s. 1843, dn. 2. Ayrıca bkz. Uysal, s. 1024.

yaşatmak ve mer'i kılmak bakımından yeterli olduğu, sonucuna ulaşmıştır⁹. Bu soru, özde, eklenecek başkaca soru ve sorunlarla birlikte çalışmanın da ana ögesini oluşturmaktadır.

B. Çözümü Gereken Hukuki Mesele

Yargıtay, içtihadın ikinci paragrafında, somut olay özelinde çözümü gereken meseleyi, İİK'nın 337. maddesinin ikinci fıkrasından "...atıf yapılan birinci fıkranın Anayasa Mahkemesinin ... kararı ile iptal edilmesi karşısında, ikinci fıkradaki eylemin yaptırımsız kalıp kalmadığı..." [vurgu eklenmiştir] şeklinde belirlemiştir ki bu, farklı şekillerde ifade edilebilecek ve hatta detaylandırılabilir olmakla birlikte, özde yanıt bekleyen doğru soru ve sorundur. Zira Kanun maddesinin -bir zamanlar- ikinci fıkrasında, -bu kez gerçekte atıf yoluyla- belirtilen yükümlülükleri ihlâl edenler hakkında, yazıldığı gibi "... aynı ceza verilir." şeklinde bir hükme yer verilmişse de bu cezanın somut olarak ne olduğunu, düzenlemenin -o zamanki- birinci fıkrasına bakıp okumadan belirlemek mümkün değildi. Anılan hükmün iki fıkrası arasında, içtihat da ifade edildiği şekliyle -uygulanacak cezaya yönelik- [lafzen de]bir atfın bulunup bulunmadığı; bu bağlamda belki de yanıtlanması gereken ilk sorudur.

Bununla birlikte doğrudan söz konusu kazai içtihatla ilgili olarak suçta ve -somut olay özelinde- cezada kanunilik ilkesi karşısında (AY m. 38/I, TCK m. 2/I; İHAS m. 7/I), anayasaya aykırı bulunduğu için iptal edilen hükmün bir kısmının -en azından cezaya ilişkin parçacığının- hâlâ yürürlükte olup olmadığıyla (i) aksi hâlde düzenlemenin kalan kısmının da yani eski ikinci fıkranın da artık Anayasaya aykırı kalıp kalmadığı (ii) sorunları, çalışma içerisinde, AY m. 38/I; 152/IV, 153/I, 1. cümle; 6216 s. K. m. 43/III, 2. cümle; IV; TCK m. 2/I hükümleri bağlamında, asıl olarak yanıtlanmaya çalışılacak meselelerdir.

İçtihat özelinde, yine anayasa ve bu kez daha ziyade iflâs ve (icra) ceza hukukları bağlamında tartışmaya açılması mümkün; *kanımızca* ilki kadar mühim başkaca sorunlardan da bahsedilebilir. Bunlar, görüldüğü kadarıyla kararda, yanıtız kalmıştır. Ne var ki, söz konusu diğer soru ve sorunların

⁹ Aynı yönde bkz. Coşkun, s. 194; Kürtül, s. 196.

Anayasa'nın 38/I. maddesi hükmü yanında, genel olarak Anayasa yargısı; özelde ise somut norm denetimi ve sonuçlarıyla (AY m. 152/IV, 153/I) alâkalı meselelerle bağı hayli zayıftır. Çalışmaya konu içtihadta ortaya atılan somut problemin hayli dışında kalmaları nedeniyle bu türden meselelerin, çalışma içerisinde, şimdilik sadece birer çalışma konusu/*çözüm bekleyen hukukî ihtilâf noktası* olarak vasıflandırılması yetinilecektir:

Bu bağlamda, derhâl şu aşikâr hususa temas etmek, kaçınılmaz olmuştur. Anayasa Mahkemesi, daha önce 2002 yılında, Kanunun 337/I. maddesinin anayasaya aykırı olmadığına -işin esasına da girerek- hükmetmişken¹⁰ yukarıda, Yargıtay kararına da konu, 2008 tarihli içtihadıyla aynı düzenlemeyi, bu kez anayasaya aykırı bulmuştur. Gerçi, hemen ifade etmek gerekir ki, *Anayasa Mahkemesince* denetimi yapılan mesele, anılan düzenlemenin, ilkinde (İİK m. 337/I) AY'nin 38/VIII. maddesine göre geçerli olup olmadığıyken; ikincisinde, AY m. 2/hükmü karşısında hukuki akıbeti olmuştur (*karş.* 6216 s. K m. 43/III, IV). Bununla birlikte 2002/2008 yıllarında yaşanan bu çarpıcı; 2008 tarihli kararda da yanıtız kalmış, *esastan* değişime, bir kez de AY m. 152/IV'le bağlantılı olarak hiç olmazsa temas edilmesi, kanımızca zorunluydu. Zira söz konusu hükmün apaçık içeriği, işin esasına girilerek verilen red kararının Resmi Gazetede yayımlanmasının ardından, 10 yıl geçmedikçe aynı hükmün bir kez daha Anayasaya aykırılığının somut norm denetimiyle/itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesince incelenemeyeceğini düzenlemektedir. Oysa 2002 yılındaki esastan red kararından sadece 6 yıl sonra, söz konusu hükmün *aslında* AY m. 2'ye aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu fiili durumun (*iii*) hâlen de yürürlükte olan 6216 s. K'nın 43/III-IV. maddesi hükümlerine göre Anayasaya aykırılık *iddiası*/talebi ve bunun *gerekçesi* kavramları ışığında incelenmesi gerektiği açıktır (aynı yönde *bkz.* *Mülga* 2949 s. K m. 29/I, II). Lâkin varılacak sonuç, her ne yönde olursa olsun, AY m. 152/IV hükmünün nasıl aşıldığına, önce AYM'nin, 2008 tarihli kararında bir yanıt vermesi beklenirdi.

İçtihadın birinci paragrafında, iflâs hukukuyla alâkalı gerçekleşmiş kimi maddi vakıalar, peşi sıra ve pek de detay içermeden yazılmıştır. Kararda geçenlerin özellikle ve bu kez icra- ceza hukukuyla (İİK m. 331-

¹⁰ AYM, 21.11.2002, 2001/415-166, (RG. 28.02.2003, S. 25034).

314) bir bağı kurulmak istenirse bunun yazıldığı kadar kolay ve sorunsuz olmadığına; en azından bir değerlendirmeyi fazlasıyla hak ettiğine -*şimdilik*- dikkat çekmek gerekir:

Söz gelimi, (iv) İİK'nın 346. maddesine de uygun olarak somut uyuşmazlıkta “ceza” kararını görevli icra mahkemesi vermiştir. Bu konuda kural olarak bir çekişme yoktur; olması da mümkün gözükmemektedir. Gelgelelim, 5358 s. K ile değişik İİK m. 346/I, III hükümleri arasındaki uyumun nasıl sağlandığına da bir yanıt bulmak; en azından bu konuda biraz daha açıklayıcı olmak gerekir. Zira anılan hükmün ilk fıkrasında “[b]u Kanun hükümlerine göre *disiplin veya tazyik hapsine* icra mahkemesi karar verir.” [vurgu eklenmiştir] denildiği hâlde; bu kez üçüncü fıkrasında, “[b]u Bapta yer alan *suçlarla* ilgili davalara, icra mahkemesinde...” [vurgu eklenmiştir] bakılacağı düzenlenmiştir. Bu şartlar altında, (α) hükmün üçüncü fıkrasındaki düzenlemeye rağmen birinci fıkrasındaki açıklığın, yersiz ve gereksiz bir tekrar olarak görülmemesi, ancak birinci fıkradaki yaptırımları gerektiren eylemlerin birer “suç” ve söz konusu yaptırımların da teknik ifadesiyle “*hapis cezası*” olarak vasıflandırılmamasıyla (karş. TCK m. 45, 46) mümkündür¹¹. Yine aynı şekilde, (β) birinci fıkrada geçen “*disiplin hapsi*” tabirinin CMK m. 2/I, I bendi hükmünde bir tanımı olmakla birlikte (karş. *Mülga* İİK m. 337/I; 339/I) “*tazyik hapsi*” için (karş. İİK m. 338/II, 340, 341, 343, 344) aynı durum geçerli değildir (karş. TCK m. 46)¹². Anılan türden hapisliklerin farklı şekillerde ifade edilmelerini gerektiren kendi içlerindeki -*varsa*- farklar bir yana¹³; bunu gerektiren eylemlerin şayet

¹¹ Ayrıntısı için bkz. **Muşul**, s. 1843; **Uysal**, s. 1024; **Özgenç**, s. 729-731; 16. HD., 20.11.2007, 1384/4598 (KazancıBB). Ayrıca bkz. İçBK. 11.12.1957, 16/28, (RG. 14.2.1958, S. 9834).

¹² Kanunlarda *disiplin hapsi* yerine, kimi hâllerde, *tazyik* (İİK m. 338/II, 340, 341, 343; 344/I) veya *zorlama hapsi* (6284 s. K m. 13; bu konuda ayrıca bkz. AYM 28.11.2013, 119/141, RG. 27.03.2014, S. 28954) tabirlerinin de kullanılabilmesine (ayrıca bkz. 5326 s. K. m. 40/III) ilişkin bkz. **Özgenç**, s. 731. Ayrıca bkz. 16. HD., 29.5.2007, 1378/2027, (KazancıBB); 11. CD., 3.10.2013, 17785/14246 (E-Uyar).

¹³ *Karş.* “Tazyik hapsi bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden dolayı verilir ve bu yükümlülüğün yerine getirilmesiyle son bulur. Buna karşılık, disiplin hapsi yükümlülüğün yerine getirilmemesinden dolayı değil, kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış bir fiilin işlenmesi dolayısıyla verilir. Bu nedenle, o işin yapıl-

bir suç olarak da vasıflandırılmayacaksa niteliği¹⁴, açıklanmaya muhtaç konulardandır.

İcra ceza hukuku yönünden *şikâyetin* özel bir yeri ve önemi vardır. İİK m. 347'de şikâyetin süresi, düzenlendiği gibi örneğin İİK m. 349/VI veya 351'de şikâyetçiyle alâkalı özel bir takım sonuçlar daha öngörülmüştür. Gerçi, Kanunun 16. Babında “Cezai Hükümler” başlığı altında düzenlenen ve yaptırıma tabi tutulan *her* eylem için ilgili hükümde, şikâyet şartından bahsedilmemişse de (*karş.* İİK m. 335; 336; 337/II; 338/II; 342; 345/b)¹⁵ şikâyet şartına bağlananlar için de örneğin sürenin özel olarak düzenlendiği görülmektedir (*karş.* TCK m. 73/II). Hâl böyleyken (v) -içtihadı konu olaya da uygulanan- İİK m. 337/II'de, mahkemeye verilecek bir “*müzekkere*” den söz edilmiştir (*karş.* 5411 s. K. m. 162; TCK m. 12/I). Hâlihazırdaki *ihbar/şikâyet/talep* (CMK m. 158; TCK m. 11/II; 12/I, 13/II; 73) kavramları karşısında, *müzekkerenin -soruşturma/kovuşturma koşulu olmak bağlamında-* neye delâlet ettiği, *kanımızca* değinilmeyi bekleyen bir başka sorundur¹⁶. Kanunun 331-345b maddeleri arasındaki hükümlerden sadece 337/II. maddesinde, “*müzekkere*” tabiri geçmekle (*karş.* İİK m. 331/V; 332/III; 333/a; 334; *mülga* 337/I; 337/a, 338/I; 339; 340; 341; 343; 344; 345/a) bunda, (α) acaba söz konusu müzekkerenin *iflâs idaresince* tanzim edileceğinin düzenlenmesinin bir etkisinin olup olmadığı, çalışılmaya değerdir. Eş deyişle iflâs idaresinin hukuki mahiyetine ilişkin tartışmaların bir sonucu olarak mı (*karş.* İİK m. 227) söz konusu *organın* (?)¹⁷ şikâyette bulunamayacağına kanaat getirildiğinin, yanıtlanması gerekir. Şayet böyle ise (β)

ması, yerine getirilmesi disiplin hapsini sona erdirmez. Ancak, ... yasa koyucu ... borcun ödenmesini disiplin hapsinin düşmesi için yeterli saymıştır [Y.N. *karş.* İİK m. 354/I]” (Coşkun, s. 198).

¹⁴ Muşul, s. 1843. *Karş.* Uysal, s. 1024.

¹⁵ *Karş.* Muşul, s. 1845.

¹⁶ Resmî makamın şikâyeti için kullanılacak “*talep*” tabirinin ayrıntısı için bkz. Özgenç, s. 614; 619 vd; Center/Zafer/Çakmut, s. 213. *Karş.* Artuç/Bıkmaz, s. 548. *Yazarlar*, İİK m. 337/II hükmü için iflâs idaresine “*muhbir*” sıfatını yükledikten sonra düzenlenen, takibi şikâyete bağlı suç olarak vasıflandırmışlardır. *Karş.* Kürtül, s. 197.

¹⁷ Ayrıntısı için bkz. Umar, s. 260 vd; Postacıoğlu, s. 56; Yılmaz, s. 45 vd; Deren-Yıldırım, s. 106-114; Üstündağ, s. 131. *Karş.* Lepa, s. 230 vd; BVerwG, ZIP 2006, 530 vd; Werres, s. 32.

başlatılacak ceza muhakemesi bakımından; örneğin şikâyet hakkının *-sürenin geçmesi nedeniyle-* düşmesi gibi bir sonucun (İİK m 347) bu hâlde *de* gerçekleşip gerçekleşmeyeceği¹⁸, açıklama bekleyen bir diğer mesele olmaktadır.

Sözü edilen müzekkerenin hukuki niteliği yanında, kimin tarafından mahkemesine verileceğine yönelik, hükümde geçen belirleme de izaha muhtaçtır (*vi*). İİK'nın 337/II. maddesine göre müzekkere, *iflâs idaresince* verilecektir. Bu açık görevlendirme, aynı işi gören bir başkasınca söz konusu müzekkerenin tanzimine ne ölçüde manidir? İİK m. 218 hükmüne göre basit tasfiye sırasında, adi tasfiyedeki iflâs idaresine ait tüm işler, iflâs dairesince görülür¹⁹. Böyle bir durumda, (α) örneğin İİK m. 216'daki yükümlülüğün ifası artık gerekli mi değildir? Yoksa cezası mı bulunmamaktadır? Basit tasfiyenin yürütüldüğü bir sırada, İİK m. 216'da düzenlenen ihtiyacın yahut korunan menfaatin geçerli olmadığı, söylenebilir mi? İflâs tasfiyesinde geçerli ve aralarında sadece masanın büyüklüğüne bağlı olarak basitlik, kolaylık ve ucuzluk yönlerinden fark bulunan iki alt *-tasfiye-* metodun(un), İİK m. 216'da düzenlenen ihtiyaç ve bu nedenle getirilen yükümlülük özelinde de bir fark taşıdığını düşünmek, ne ölçüde mümkündür? Oysa bu kez İİK'nın 337/II. maddesi hükmünde "*iflâs idaresine*" yapılan *-dar fakat-* açık gönderme ve görevlendirme, basit tasfiyede ve aslında en genel anlamıyla iflâs idaresinin teşekkül etmediği her hâlde, söz konusu eylemin nasıl yaptırma bağlanacağı konusunda soruna yol açmaktadır.

Yine bir başka açıdan meseleye bakıldığında; İİK m. 209 hükmünde sayılı yükümlülükler yönünden müflis, tasfiyenin şekli de henüz bu aşamada

¹⁸ Karş. Kürtül, s. 197. Ayrıca bkz. Özgenç, s. 729. Yazar, İİK'yla ilgili olarak *disiplin* hapsine karar verebilmek bakımından disiplin hapsi süresi göz önünde bulundurularak bir *-dava-* zamanaşımı süresinin öngörülmediğini; sadece *yerine getirme zamanaşımı süresinin* (İİK m. 354/II) düzenlendiğini belirtmiştir. Ne var ki, *disiplin* ve *tazyik* hapsine tabi tutulan eylemler için yani İİK'nın 339/I, 340, 341, 343, 344. maddesi hükümlerinde, şikâyet şartı getirilmiş olup süresi de İİK m. 347'de ayrıca düzenlenmiştir. Bu kapsamda, ayrışık durum yaratan hükümlerden ilki, bu çalışmanın da konusunu oluşturan İİK m. 337/II; diğeri ise şikâyet şartı konusunda hiçbir açıklık içermeyen ve ilk fıkrasından bağımsız bir eylemi haiz İİK m. 338/II hükmüdür.

¹⁹ Postacıoğlu, s. 51; Üstündağ, s. 190; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 605; Muşul, s. 1618, 1619; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 726.

belli olmadığından; sadece iflâs dairesiyle karşı karşıyadır. Dolayısıyla müflis, yazılı yükümlülükleri -*şahsen*²⁰ hazır bulunma; [mallarını] *gösterme* ve [yine mallarını] *emre hazır tutma*- ihlâl edecek olsa bunları sadece *iflâs dairesine* karşı ifadan kaçınır. Oysa anılan ihlâl ile ilintili olarak tanzim edilecek müzekkere için -*adi tasfiye metodu da icra edilecekse*- iflâs idaresinin teşekkül etmesi mi beklenecektir (İİK m. 221-223)? Bu bağlamda, (β) *ya* adi tasfiye metodu icra edilmezse (ayrıca bkz. İİK m. 256) veya iflâs idaresi teşekkül edemezse (İİK m. 222) yahut da teşekkül edene kadar -*şayet geçerliyse*²¹- İİK m. 347'deki süre kaçırılırsa (ayrıca *karş.* İİK m. 162²²)? İİK m. 209'da yazılı yükümlülüklerin iflâs dairesine karşı ifası gerektiği hâlde neden *müzekkerenin* iflâs idaresince hazırlanacağı ve -*öyle ise*- bu ana kadar beklenmesinin gerekçesinin ne olabileceği, hayli tartışmaya açıktır. Şayet iflâs *daresi* özelinde bir kural içi boşluğun olduğu kabul edilecekse o zaman da *kıyas* yoluyla kovuşturma şartının ihdas edilip edilemeyeceğini tetkik etmek uygun olur ki, bu da çalışmanın konusunu yine fazlasıyla aşan bir mesele olmaktadır.

Son bir tartışmanın da öngörülen yükümlülüklerin *içeriği* hakkında (vii) yapılması mümkündür: Söz gelimi, İİK m. 216'ya göre müflis, iflâs idaresinin “*emri altında bulunmakla*” mükelleftir. Aynı yükümlülük, masanın defteri tutulurken iflâs dairesine de karşı geçerlidir ve bu hâlde ayrıca mallarını göstermeye ve hatta hazır bulundurmaya da mecburdur (İİK m. 209; *karş.* İİK m. 74; 76; 80/II, III; 85/II). Son hükümde geçen “*mallar*” tabirinden, Nizamname'nin 40/II. maddesine göre kısaca malvarlığın *aktifini* anlamak mümkündür (ayrıca bkz. Niz. m. 47). Oysa müflisin, -emri altında- *bulunmak*; *göstermek* şeklindeki yükümlülüklerinin cebren nasıl icra edilebileceği meselesini, bir kez de müflisin sahip olduğu temel haklar bağlamında ve özellikle ölçülülük ilkesine göre değerlendirmek uygun olur. İflâs hukukunda, hangi metodun -*tasfiye yahut yeniden yapılandırma*- takip edileceğinden bağımsız olarak alacaklıların, masanın durumu hakkında, *acilen*; *doğru* ve *eksiksiz* bilgiye ihtiyaç duyduğu açıktır (ayrıca bkz. İİK m.

²⁰ Muşul, *İflâs Suçları*, s. 138.

²¹ *Karş. Muşul*, s. 1845. Ayrıca bkz. Kürtül, s. 197.

²² Üstündağ, s. 30, 31; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 481; Muşul, *İflâs Suçları*, s. 137.

215; 251/I; Niz. m. 47. *Karş.* InsO § 97/I-II, 98/I; KO § 100, 101; 1978 BC § 521; IA 1986 § 291; 333; 354/III)²³. Buna karşın sahip olunan [yargısal] temel haklar, müflisin *söz gelimi* şahsı üzerinde, gereğinde cebren tatbik edilecek tedbirlere (*karş.* İİK m. 216) bir sınır getirmektedir. Eş deyişle müflisin *örneğin* kişi hürriyetinden (AY m. 19/I); yerleşme ve seyahat özgürlüğünden (AY m.23/I) alı konmasına yol açabilecek yükümlüklerin/tedbirlerin cebren icrası ihtimâli, -yatay ilişkide- bir temel hak çatışmasını da beraberinde getirmektedir²⁴.

Çalışmanın konusu, söz konusu yükümlülüklerin özellikle mukayeseli hukuktaki hükümlerle birlikte incelenmesi olmadığı için bu hâlde, müflis özelinde gerçekleşmesi olası temel hak ihlâllerine, ölçülülük ilkesi yoluyla nasıl mani olunabileceğine de girilmeyecektir²⁵. Gerçi müflis bakımından temel hak ihlâline yol açması kuvvetle muhtemel durumlar, bunlarla (İİK m. 209/I, 216) sınırlı olmayıp örneğin İİK m. 184/II; 210/I veya 215/I-II hükümlerinin de²⁶ (*karş.* 1986 IA §371) haberleşme hürriyeti (AY m. 22/I), özel hayatın gizliliği (AY m. 20/I); konut dokunulmazlığı (AY m. 21) veya susma hakkı gibi temel hakları zedeleyip zedelediğini tartışmak gerekebilecektir²⁷.

²³ *Karş.* BVerfGE 56, 48 vd. Bu kararda geçen *müflisin*, alacaklılarına karşı borçlu olup onların temel hakkını bu suretle zaten ihlâl ettiği gerekçesiyle olağan koşullarda sahip olması beklenen kimi temel haklarından artık mahrum kaldığı (kalmaması gerektiği) görüşü, öğretide, tasvip gördüğü gibi (Stürner, s. 1760) özellikle işbirliği/beyan yükümlülüğüyle alâkalı olarak kişinin kendini suçlayıcı beyanda bulunmaya zorlanamaması yönündeki (AY m. 38/V) temel hak karşısında şüpheyle de karşılanabilmiştir (Wolf, s. 125). Bu tartışmalar altında nihayetinde, InsO § 97/I hükmüyle varılan sonuç, bir anlamda ölçülülük ilkesine uygun netice, *yani kişinin bu yükümlülük altında verdiği bilgilerden ötürü suçlanamaması*, öğretide daha tercihkar bulunmuştur (şimdilik bkz. HK/Eickmann, § 97, Rn. 13; ayrıca bkz. Lepa, s. 197).

²⁴ Lepa, s. 29, 30, 52. Oysa *karş.* BT-Drucks. 12/2443, 78.

²⁵ Şimdilik bkz. Lepa, s. 102, 197 -202; Werres, s. 90 vd.

²⁶ Örneğin bkz. Üstündağ, s. 113.

²⁷ Ayrıca bkz. ECHR, *Luordo v. Italy*, 17.10.2003, App. no. 32190/96, § 70, 71; ECHR, *Foxley v. UK*, 20.09.2000, App. no. 33274/96, § 37.

II. DEĞERLENDİRME- KANAAT

A. Anayasa Mahkemesi'nin 2002 ve 2008 Yıllarındaki İİK m. 337/I ile İlgili Kararlarının AY m. 152/IV Hükümü Yönünden Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesi'nin İİK'nın 337/I. maddesi hükmünü iptal ettiği kararı, aynı hükmün iptali hakkında somut norm denetimi/*itiraz* yoluyla işin esasına girip talebi bu kez reddettiği, 2002 tarihli kararından sadece 6 - Resmi Gazetede yayınlanmasından ardından ise 5- yıl sonraki bir tarihe denk gelmektedir. Aradan geçen dönem içinde, *ne* İİK'nın 337. maddesi hükmünde *ne de* Anayasa'da herhangi bir değişikliğinin olduğu dikkate alındığında²⁸; 2008 tarihli kararda, bu konuda hiçbir açıklayıcı ibarenin geçmemesi²⁹, AY m. 152/IV hükmü karşısında (aynı yönde *bkz.* 61216 s. K m. 41), düşündürücüdür.

AYM'nin 2008 tarihli kararı, özellikle İİK'nın 337/II maddesi hükmüyle ilgili *yapmadıkları* üzerinden zaten çalışmamızın odağında olmakla birlikte salt bu yönüyle dahi değinilmeyi fazlasıyla hak etmektedir. Dikkat edileceği üzere, 2008 tarihli kararda, ilk derece mahkemesince İİK'nın 337. maddesinin -tüm fıkralarıyla- anayasaya aykırılığı ileri sürülmüşse de AYM, hükmün ikinci fıkrasının davada uygulanacak kural olmaması nedeniyle (AY m. 152/I) esas hakkında bir inceleme yapmamış; -esastan- anayasaya uygunluk denetimini, sadece ilk fıkrayla sınırlı tutmuş-tur.

Mahkemenin sözü edilen iki kararı arasındaki farklardan ilki, öncekinin -sadece- AY m. 38/VIII hükmü özelinde bir denetimle yetinmesine karşın sonrakinin Anayasanın 2. maddesiyle alâkalı -*aynı eylem nedeniyle birden fazla kez yargılanamama ve cezalandırılmama ilkesine göre*- bir gerekçeyi içermesidir. Somut norm denetimiyle/*itiraz yoluyla* ilgili olarak 6216 s. K'nın 40/I, a; Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46/I, a maddesi hükümlerinde, söz konusu mahkeme kararlarının *gerekçeli* olması, *yani* iptali istenen hükümlerin Anayasanın hangi maddelerine hangi nedenlerle aykırı olduklarının açıklanması gerektiğinden söz edilmiş olmasına karşın; bu kez

²⁸ Ayrıntısı için bkz. **Öden**, s. 69; **Ülgen**, s. 235 vd, 240, 241.

²⁹ Aynı yöndeki "*usul*" için bkz. AYM, 11.3.2003, 2002/55-8, (RG. 16.12.2003, S. 25318); AYM, 31.1.2007, 2004/31-11, (RG. 18.5.2007, S. 26526). Ayrıca bkz. **Ülgen**, s. 242.

aynı Kanununun 43/III. maddesi hükmüne göre (aynı yönde bkz. 2949 s. K m. 29/I) “Mahkemenin ... Anayasaya aykırılığı hususunda ileri sürülen gerekçelere dayanma zorunluluğu yoktur. Mahkeme, taleple bağlı kalmak şartıyla başka gerekçeyle de Anayasa aykırılık kararı verebilir.” [vurgu eklenmiştir]. Bu bağlamda, sözü geçen taleple bağlılıktan kasıt -Mahkemece itiraz başvurusu üzerine işin esası hakkında sadece iptal kararı verilebileceği dikkate alındığında³⁰-, daha ziyade iptali istenen örneğin kanun hükmüyle [yani bir anlamda sebeple, karş. HMK m. 119/I, e] bağlılık olup gerekçeden murat edilen ise esasen dayanılan hukuki sebep (karş. HMK m. 119/I, g) yani ilgili Anayasa hükmüdür³¹. Bu durum, AYM'nin bir kararında³², “...Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesinin anayasal denetimde, itiraz yoluna başvuran mahkemenin Anayasa'ya aykırılık hususunda ileri sürdüğü gerekçelere dayanma zorunluluğu bulunmadığı gibi Mahkeme taleple bağlı kalmak şartıyla başka gerekçeyle de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilmektedir. Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesince kurala ilişkin olarak yapılan anayasal denetim, başvuran mahkemenin ileri sürdüğü gerekçelerle sınırlı olarak yapılmamakta, yapılan denetim ilgili görülen tüm Anayasa kurallarını kapsamaktadır...” şeklinde açıklanmıştır³³.

Ne var ki, içtihatteki kesinliğin aksine anılan kanun metninin en azından lafzı dikkate alındığında; AYM bakımından sanki bir yükümlülüğün de yaratılmadığı izlenimine kapılmak, kolaylıkla mümkündür. Bu bağlamda, 6216 s. K m. 43/III hükmünde yazılı anlayışın *iura novit curia* ilkesiyle de uyumlu olduğu görülmektedir (karş. HMK m. 33/I). Bununla birlikte taleple -daha ziyade sebebi olan örneğin ilgili kanun hükmüyle- bağlılığın, aynı kanun hükmünün Anayasa'nın hangi normuyla çatıştığı konusunda, itiraz başvurusunda dile getirilen hukuki sebep/gerekçe üzerindeki etkilerinin, bir kez de AY m. 152/IV'deki kısıt üzerinden sorgulanması gerekir³⁴. Anayasa

³⁰ Ayrıca bkz. Tanör/Yüzbaşıoğlu, s. 502, 503.

³¹ Ülgen, s. 107-110. Ayrıca bkz. Boyacıoğlu, s. 170 vd.

³² AYM, 28.5.2013, 55/67, (RG. 27.03.2014, S. 28954).

³³ Aynı yöndeki Danışma Meclisi ve Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu Gerekçeleri için bkz. Akad/Dinçkol, s. 597-598.

³⁴ İİK'nın 352/a maddesi hükmüyle ilgili olarak bkz. AYM, 11.3.1986, 1985/32-9; (RG. 9.5.1986, S. 19102); AYM, 12.4.1991, 12/9, (RG. 2.5.1991, S. 20859); AYM, 26.5.1992,

Mahkemesinin -itiraz başvurusundaki- *gerekçeyle* bağlı olmaması ilkesinin, anılan süre şartının kabul edilerek düzenlenmesinde -uzunluğuna yönelik tartışmalar saklı kalmak kaydıyla- önemli bir yeri olduğu ifade edilmektedir³⁵. Buna karşın kararlarda, *Mahkemece* Anayasanın hangi maddeleri üzerinden bir değerlendirme yapıldığının açıkça belirtildiği; dolayısıyla farklı bir gerekçeyle süre şartına artık takınılmaması gerektiği de öğretilmiş savunulmuştur³⁶. Oysa bir yandan *Mahkemenin* gerekçeyle bağlı olmaması yönündeki örneğin 6216 s. K m. 43/III hükmüyle genel ilkeye üstünlük verip öte yandan mer'î AY m. 152/IV'deki kısıtın sadece ilgili -*kararda geçen*- gerekçeyle sınırlı olacağını savunmanın da tutarlı olmayacağı, ileri sürülmüştür³⁷. Gerek anılan içtihadı gerekse hükmün yasalaşmasına hakim olan tereddütsüz irade esas alındığında; 2003 tarihli kararla itiraz başvurusu esastan reddedilirken ilgili normun yani İİK m. 337/I'in, her hâlde sadece itiraz sırasında, ilk derece mahkemelerince gösterilen gerekçe olan AY m. 38/VIII hükmüyle sınırlı olmaksızın -kararın gerekçesinde de geçtiğinin aksine- *tüm* Anayasa hükümleri bağlamında Anayasaya uygunluğunun incelenmiş ve irdelenmiş *olması beklenir*. Bir başka anlatımla *Mahkeme'nin* yine aynı İİK m. 337/I hükmüyle ilgili olarak bu kez 2008'de -hükmü iptal ederken- dayandığı hukuki sebep/*gerekçe* (AY m. 2), o tarihte de -2002'de geçerli ve yürür-lükteyken aksi yöndeki düşüncenin 6216 s. K m. 43/III'de geçen "*verebilir*" şeklindeki -*zorunlu ve vazgeçilmez olarak görülen*³⁸ *lâkin nihayetinde bir-* yetkiye dayanılarak ileri sürülmesi, acaba bu son kanun hükmünün de hiyerarşik olarak üstünde yer alan AY m. 152/IV ile ne ölçüde örtüşmektedir³⁹?

31/37, (RG. 22.6.1992, S. 21262) ve son olarak AYM, 4.2.1997, 1996/65-31, (RG. 19.09.1997, S. 23115).

³⁵ **Öden**, s. 70; **Ülgen**, s. 240. Ayrıca bkz. **Aliefendioğlu**, s. 233-234; **Kaboğlu**, s. 92.

³⁶ **Öden**, s. 69; **Ülgen**, s. 240; **Kaya**, s. 174.

³⁷ **Soysal**, s. 260; **Kuzu**, s. 191.

³⁸ **Öden**, s. 70, *dn.* 42.

³⁹ AYM'nin itiraz başvurusunun esastan reddine karar verirken yaptığı denetim sırasında, dayandığı ölçünün -ilgili Anayasa normunun- yerine; aynı hükümle alâkalı yeni bir itiraz başvurusunda, bu kez bir başka ölçüye dayanıldığında; AY m. 152/IV ve 153/I hükümleri karşısında, özellikle de AYM kararlarının "*kesin*" olduğundan hareketle yeniden bir denetimin yapılıp yapılmayacağına yönelik tartışma, 1982 Anayasası'nın ve

onun 152/IV. maddesi hükmünün bir sonucudur (**Tanör/Yüzbaşıoğlu**, s. 481; **Ülgen**, s. 236-238). Anılan kısıtın bir istisna -ve tabiatı gereği anayasal denetime mani- olduğu; dolayısıyla da dar yorumlanması gerektiği ileri sürülebilir. Bununla birlikte, somut norm denetiminde/itiraz yolunda, “kesinliğin” kapsamına, *hukuki gerekçelerin/sebebin* girmediğinin HMK m. 303’de olduğu gibi tereddütsüz bir biçimde dile getirilmesi, ne ölçüde mümkündür? Zira *Mahkeme* önündeki işte(?), medeni usul hukukundaki taraf/sebeplere konu üçlemesi, tipik olarak görülmez. O hâlde, kanunların anayasaya uygunluğunun denetlenebilmesi adına AY m. 153/1’deki *kesinlikten* derhâl -yine bilinen şekliyle- *kesin hükmün* mü anlaşılması gerektiği, tartışılmaya değerdir (*Karş. Kaboğlu, Genel Esaslar*, s. 329). [İptal edilen örneğin kanun hükmünün tekrardan *Mahkemenin* önüne gelmesi, mümkün olmadığından; bu hâlde *kesin hüküm* ihtiyacından zaten bahsedilemez]. AY m. 152/IV’deki kısıtın kapsamıyla ilgili olarak -*elbette ki iptal talebi esastan reddedilen örneğin kanun hükmü bağlamında-*; önceden de var olan bir *hukuki sebebin* yani Anayasa hükmünün, yeni bir itiraz başvurusuyla bu kez -ilk defa- hükme esas alınıp alınmayacağı gibi bir sorunun, örneğin medeni usul hukukunda bir yerinin ve değerinin olamayacağı açıktır. Zira hâkim, hukuku re’sen uygular ve tarafların göstereceği/ daya-nacağı hukuki sebeple de bağlı değildir (HMK m. 33/1). Nihayetinde ortaya çıkan kesin hüküm etkisiyle de artık aynı ihtilâfın -*ıpkı tartışma konusu meselede olduğu gibi-* var olup da gözetilmemiş bir başka hukuki sebep üzerinden yeniden görülmesi mümkün değildir. Oysa Anayasa yargısında, somut norm denetimiyle ilgili olarak bu sorun, *Anayasa düzeyinde* acaba nasıl düzenlenmiştir? Aslında hukuki sebebin bir üst norma yani Anayasaya uygunluğunun çözülmeye çalışıldığı bir ihtilâfta, AYM, hukuku re’sen mi uygulamaktadır? 6216 s.K’nın 40/I, a maddesinde, usulî bir şart getirilmişse de (*karş. AY m. 141/III*) mahkeme, nihayetinde bununla bağlı mıdır? Gerçi yine kanun düzeyinde, 6216 s. K’nın 43/III. maddesinde *Mahkemenin* hukuki sebeple bağlı olmadığı, düzenlenmiştir. Oysa bu noktada, tartışmaya açmak istediğimiz *öncelikli* konu, *Anayasa yargısına* ait yargılamaya hakim olan ilkelerin *kanun* düzeyinde ele alınıp alınmaya-cağıdır. Örneğin 6216 s. K’nın bu kez 43/IV. maddesinde, taleple bağlılık ilkesine istisna getirilmiş; talep edilenin yanında, yazılı şartla bir başka kanun hükmünün de re’sen iptaline cevaz verilmiştir. Oysaki başta görevi olmak üzere AYM ile ilgili meseleler, doğrudan Anayasa’da düzenlendiği hâlde AY m. 148/I ve 152/I hükümleri, *Mahkemeye*, -ne kadar mantıklı ve tabii olursa olsun- *re’sen* iptal özelinde bir yetki vermemiştir (*karş. Boyacıoğlu*, s. 172). İlginçtir, AY m. 148/V’deki gibi bir yetki devri de somut norm denetimiyle ilgili hükümler arasında bulunmamaktadır. Şu duruma göre *Mahkemenin* yargılama usulüyle ilgili ve dolayısıyla görevini etkileyen böylesine ilkesel bir tercihin kanunla düzenlenmesi, ne ölçüde mümkündür (Ayrıca bkz. **Boyacıoğlu**, s. 169 vd)? Aynı şekilde, AY m. 152/IV’deki kısıta rağmen; *Mahkemeye* somut norm denetimi sırasında, gösterilen hukuki sebeple bağlı olmama şeklindeki bir yetki, kanunla nasıl verilmiş olabilir? Şayet böyle bir yetki veriliyorsa kesinliğin de *Mahkemenin* kararında dayandığı Anayasa hükmüyle sınırlı olduğu, nasıl söylenebilir?

Hâkimin bir yandan hukuki bildiği ve fakat o işte göz ardı ettiği/unutmuş olabileceği, ne gerekçeyle savunulabilir? Bütün bunlara karşın AY m. 152/IV hükmüne, *itiraz* yolunda geçerli yargılamaya hâkim olan ilke belirlenmeden anlam kazandırmak olası mıdır? Zira her iki şekilde de meselenin değerlendirilmesi mümkündür. Örneğin: *i*) AY m. 152/I hükmü, mahkemenin uygulanacak kanun hükmünü "...Anayasaya..." aykırı görmesinden söz etmiş; belli bir madde atfına yahut gerekliliğine yer vermemiş; aynı şekilde söz konusu kısım da toptan "...Anayasaya..." aykırılıktan bahsetmekle yetinmiştir; *ii*) öte yandan kesinliğin sonucu olan böyle bir kısıttan -tekrar- söz edilmiş gibi görünse de anılan hükmün, AY m. 153/I karşısındaki özelliği, hükme esas maddi vakıalardan farklı olarak *Mahkeme* hükmüne dayanak Anayasa hükümlerinin yani *hukukun* zaman içinde farklı yorumlanmasının mümkün olmasıdır; bu nedenle de anılan kesinliğin sadece 10 yıla sınırlı olması amaçlanmıştır. Karşıt bir görüş olarak *i*) ise aslında Anayasa hükmü gereği gerekçeli olması gereken mahkeme kararında (AY m. 141/III) gösterilen sebeple bağlı inceleme yapılmaktadır; çünkü taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının *ciddi* bulunması gerektiğinden; bu *ciddiyetin* ancak doğrudan ilgili Anayasa hükümleri bağlamında değerlendirilmesi mümkündür; *ii*) *hukuka hukukun uygulanmasından* ibaret bu yargılamaya faaliyetinde, Anayasa hükümlerinin zaman içinde kazanacağı farklı anlamların söz konusu hükmün Anayasal geçerliliğini *artık* şüpheli hâle getirmesi mümkün-dür; *iii*) Anayasa Mahkemesinin vakıalarla/maddi gerçekle bir işi olamaz; lâkin uygulama-nacak normun Anayasaya uygunluğu ise her bir ihtilâf için (tarafa-sebebe-konuya göre) Anayasanın farklı normlarının kullanılmasını gerektirebilir; şu hâlde maddi gerçeğin bulunmasından ziyade ve ondan bağımsız olarak *hukukun ne olması gerektiğine* karar verilirken gerek eldeki ölçütün -tüm bir Anayasanın- *anlamının* zaman içindeki değişkenliği gerekse her bir -kanun- hükmün(ün) her bir maddi vakiaya göre kazanacağı farklı anlam; o sırada kullanılmayan *somut* ölçütün (Anayasa normunun) yeni bir itiraz başvurusunda tüketilmesini haklı ve zorunlu kılabilir; aynı kanun hükmü de uygulama-nacak olsa, her bir somut ihtilâfın Anayasa'nın farklı farklı maddelerini ilgilendirmesi [maddi vakiayla bağı kopuk Anayasa Mahkemesi özelinde, *karş. Ülgen*, s. 255-260] pekâlâ olasıdır; *iv*) AY m. 153/I'de geçen kesinlik sonucu, bu kez AY m. 152/IV hükmüyle hem süre hem de ilgili kanun maddesi yönünden sınırlandırıldığı gibi red kararının Resmi Gazetede yayımıyla yasağın başlamasına yapılan vurgu nedeniyle *gerekçe* içerisinde geçen Anayasa hükümleri özelinde de bir değerlendirmeyi haklı kılmaktadır; zira AY m. 153/VI hükmü, söz konusu kararların zaten Resmi Gazetede yayınlanacağını amirdir; bu hâlde gereksiz bir tekrar da yapılmış olamayacağından; red kararının gerekçesinin ve orada yazılı ölçütlerin özel bir yeri ve önemi olmalıdır. Bütün bu anılan ve farklı yönlerdeki ihtimâller ışığında temeldeki mesele, *kanımızca, kuruluşu; görevi, kararlarının etkisi ve sonucu* doğrudan Anayasa'da düzenlenmiş bir mahkemenin yargılama usulüne hâkim olan ilklerinin kanunla düzenlenmesinin mümkün olup olmadığıdır.

Kısacası AYM'nin 2008 tarihli kararı, içeriğinin meşruluğundan bağımsız olarak AY m. 152/IV hükmü özelinde, bir izahı, fazlasıyla gerektirmektedir.

B. Anayasa Mahkemesi'nin 2008 tarihli İptal Kararında -bu kez- İİK'nın 337/II maddesi Hükmüyle İlgili Verdiği -Usulî- Kararın Etkisi ve Sonucu

6216 s. K'nın 43/IV. maddesine göre ise *Mahkeme* (aynı yönde bkz. *Mülga* 2949 s. K m. 29/II), itiraz yoluyla iptali talep edilen örneğin kanun hükmü yanında şayet “[b]aşvuru ... kanunun, ... sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, ...diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla ..., uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, ... bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir.”[vurgu eklenmiştir]. Eş deyişle sözü edilen taleple bağılılık, bu hâlde bozulmakta ve talep edilmeyen ilgili [kanun] hükmün(ün) de re'sen iptali söz konusu olabilmektedir⁴⁰. Lâkin anılan düzenlemede geçen ve taleple bağılılık ilkesine getirilen istisna, kullanılması için talebi de gerektirmeyen bir yetki olup *Anayasa Mahkemesine herhangi bir yükümlülük yüklememektedir*⁴¹.

Somut norm denetimiyle/itiraz yoluyla *Mahkemenin* önüne İİK'nın 337. maddesi hükmü gelmişse de AYM, AY. m. 152/I ve -o zamanki- 2949 s. K'nın 28. maddesine göre (6216 s. K. m. 40/I) İİK'nın 337 maddesinin 2. fıkrası hükmünü, mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı kural olarak görmemiş ve iptal talebini *-mahkemenin yetkisizliği nedeniyle*⁴²- reddetmiştir. Oysa anılan hükmün, -aşağıdaki değerlendirmeler doğrultusunda- pekâlâ üstte sözü edilen yetki de kullanılmak suretiyle iptali mümkün olabilirdi. Bu, yapılmamıştır. Buna karşın, anılan yetkinin kullanılmamasından; söz konusu hükmün zımninden de olsa anayasa uygun bulunduğu sonucunu çıkartmaya olanak bulunmamaktadır. Zira taleple bağılılık ilkesine

⁴⁰ Bu hâlde AY m. 152/IV hükmünün de olumsuz bir etkisi söz konusu olmamaktadır (Ülgen, s. 245-246; Kaya, s. 174, 175).

⁴¹ Ülgen, s. 108, 109.

⁴² Gerek/Aydın, s. 343.

getirilen *istisna*, *Mahkemeye* sadece bir yetki vermekte ve fakat yükümlülük yüklememektedir. Kaldı ki, kararda, *Mahkemenin* anılan hükmün esas hakkında yapmış olduğu hiçbir muhakeme; varmış olduğu menfi/müspet hiçbir kanaat yazılı değildir. Eş deyişle hâli hazırda mer'i hükmün anayasaya uygunluk denetimi, davada uygulanacak norm olmaması nedeniyle yapılmamıştır. Şu hâlde AY m. 153/I özelinde bir *kesinlik* söz konusu ise dahi bu, ancak anılan usulî kararın içerdiği -usulî- eksiklikle ilgili olabilir⁴³. Sözün geçen yetkinin tam da bu sırada kullanılabileceğine ilişkin kanaatimiz bir yana *Mahkemece* iptal sonrası geriye kalan hükmün, sadece söz konusu yetki kullanılmadığı gerekçesiyle Anayasaya uygun görüldüğünü düşünmek, mümkün olmasa gerektir. Oysa gerçekten de kalan hüküm parçacığında müeyyidelendirilen eylemin somut yaptırımının uygulanma imkânı, iptal sonrası *kanımızca* belirsiz hâle gelip kalmadığı gibi, salt bu nedenle AY m. 38/I hükmüyle [özellikle normun konusu, anayasanın öngördüğü esaslarla uyumlu olmaktan⁴⁴ *çıktığından*] çelişir bir görünüm arz etmiştir. Bütün bunlara rağmen yapılmayan esastan denetim neticesinde, söz konusu hükmün -kararda yazıldığı gibi- "...halen yürürlükte olması [Y.N. bırakılması] nedeniyle...", Anayasa Mahkemesince de anayasa uygun bulunduğu, bu şartlar altında iddia edilememelidir.

C. İİK m. 337, (II, ?) Hükmünün AY m. 38/I ve İHAS m. 7/I Hükümleri Karşısında "Belirlilik/Öngörülebilirlik" İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi

Anayasanın 38/I. maddesine göre ve en genel ifadesiyle kanunsuz suç ve ceza olmaz (İHAS m. 7/I). Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, bir yargısal temel hak olarak güvence altına alınmışsa da bunun uygulanması, özellikli bir hâl almıştır. Örneğin Yargıtay, karara konu somut olay özelinde, İİK m. 337/II'den hükmün ilk fıkrasına bir *atıf* yapıldığı; ilk fıkranın iptaline karşın ikinci fıkranın yürürlükte olduğu [hatta bırakıldığı]; bu hâlde yapılan -*cezaya ilişkin*- atıf üzerinden de -içinde yer aldığı hüküm iptal edilmiş olsa da- ilk

⁴³ Böyle bir durumda, *ilk inceleme* sırasında varılan sonuçla *esastan* da karar verilmediğinden; AY m. 152/IV'deki kısıtın işlerlik kazanması beklenmemelidir (**Gerek/Aydın**, s. 344; **Kaya**, s. 173.).

⁴⁴ **Tanör/Yüzbaşıoğlu**, s. 500.

fıkra da geçen cezanın ikinci fıkra içinde hâlâ mer'i olduğu, sonucuna ulaşabilmiştir⁴⁵. Bu görüş karşısında, elde gerçekten bir atfin olup olmadığı ve kanunilik ilkesinin bu yolla sağlanıp sağlanmadığına önce lafzen ve sistematik olarak bakmak gerekir:

İptal kararından önce İİK m. 337 hükmü, iki fıkra hâlinde ve ilkinde *cüz'i*; ikincisinde ise *külli* icraya ait meselelere ilişkin olarak düzenlenmişken; somut olarak "*on gün disiplin hapsi*" şeklindeki yaptırım, sadece ilk fıkra da açıkça yazılmış; ikinci fıkra da ise "...*aynı ceza verilir.*" ibaresine yer verilmekle yetinilmişti. Görüldüğü gibi burada, aslında ne lafzen ne de açıkça bir gönderme/atf vardır. Yani ikinci fıkranın metninde, birinci fıkra hükmünden [açıkça] söz edilmemiş; sadece "...*aynı ceza verilir.*" denilerek okuyucunun/uygulayıcının/sanığın kaçınılmaz olarak [belki de gayri ihtiyari] gerideki; üstteki tek fıkraya bakıp cezayı tespit etmesi beklenmiştir. İki fıkra dan ibaret; kısa sayılabilecek hükümde geçerli, -bu koşulda aslında yadırgatıcı da görülmeyebilecek- böyle bir yasa yapma tekniği, ilk fıkranın iptalinden sonra da acaba aynı [lafzi] etkiyi, sonucu ve beklentiyi sağlamaya yetmekte midir?

İptal kararının ardından hükmün mevzuattaki hâli, yukarıda verilmiştir. Kanun metninde, birinci fıkranın yerinde, eskiden ilk fıkra olan hükmün AYM'ce iptal edildiğine ilişkin bir "*bilgi notu*" yer almaktadır. Bunun sadece açıklayıcı ve okuyucuya yardımcı bir işlevi olup yoksa kanun metnine dâhil ve basılı "*tüm*" metinlerde olması gerektiğini kabul etmek mümkün değildir. Aksi, kanun yapma ve içeriğini belirleme yetkisini münhasıran elinde bulunduran TBMM'nin anayasal yetkisinin gaspı anlamına gelir. Şu hâle göre İİK m. 337 hükmü, aslında bugün lafzen ve sistematik olarak sadece tek fıkra dan ibarettir. Söz konusu hükmün, 2005/9986 sayılı Yönetmelikte⁴⁶ geçen usulle hazırlanmadığı ve bu nedenle de fıkra numarasını haiz olmadığı hatırlandığında; aslında, geçmişte bir fıkrasının daha olduğunu ve onun da mer'i hükmün üstünde yer aldığını, ayrıca bir araştırma yapmadan bilmek, anlamak ve bulmak -*ilk bakışta*- mümkün değildir. Elde kalan hüküm [fıkrası], *ne*[ceza yönünden] lafzen -diğer bir hükme- göndermenin/atfin varlığına delâlet etmektedir *ne de* sistematik konumu itibariyle

⁴⁵ Aynı yönde bkz. **Kürtül**, s. 196.

⁴⁶ *RG. 17.2.2006, S. 26083.*

hükümün muhatabına, düzenlemenin bir zamanlar bir başka hükme/fıkraya daha sahip olduğuna dair aydınlatıcı ipucu vermektedir. Kısacası bugün için tek fıkradan ibaret hükümün gerçekten de atıf yoluyla düzenlediği eylemler için mahkemesince uygulanmasını emrettiği yaptırım, tam olarak şu içeriktedir: “*aynı ceza verilir*”.

Hâl böyle iken kanun metninin içtihatla varılan sonucun aksine aslında içermediği bir atıf yerine,-yazılı ibare sebebiyle- yine de 10 günlük disiplin hapsini *çağrıştırdığı* düşünülebilir mi? Zaten hükümün ilk fıkrasının iptalinden önce de ikinci fıkradaki ceza, aslında ilk fıkra görülüp okunduktan sonra yani *çağrışım* yoluyla belirlenmemekte miydi? Yoksa ikinci fıkra hükümünden ilk fıkra hükmüne kurulan akli bağlantının, sözdizimi içinde geçen; yapılmış bir atfın sonucu olmadığı açıktır. Şayet öyle ise çağrışım yoluyla/ arayıp bularak/yorumlayarak suçta ve cezada kanunilik ilkesi, karşılanmış olur mu?

Kararda da yazıldığı gibi “... *ikinci fıkra hükümlerinin birinci fıkradaki yaptırıma hayatiyet verdiği ve kendisine mal ettiği için, böylelikle ... atıfta bulunulan hükümlerin bu yollama sınırı dahilinde yürürlükte kaldığının*” savunulması, *kanımızca* birinci fıkra hükmünün *mer*'i olduğu dönemde, daha kolayken; anılan fıkralar arasında gerçekte bir atfın olmadığı, yine *kanımızca* bu ilk fıkranın iptalinin ardından gün ışığına çıkmıştır. Zira bugün için ne sistematik olarak ne de lafzen, kanun maddesinin zamanında bir başka hükmünün daha olduğuna dair ipucu, metinde yer almaktadır. Ancak ilk fıkrayla birlikte görülüp okunduğunda, on günlük disiplin hapsinin varlığından haberdar olunabilirken şimdi söz konusu yaptırım, sadece “*aynı*” tabirinden ibaret kalmıştır.

Söz konusu “*aynı*” ibaresinin [önceden olduğu gibi] üst fıkrayla kurduğu akli ve mantıki bağ nedeniyle esasen bir atıf olduğunu düşünmek, zordur; daha doğrusu güç bir hâle gelmiştir. Zira mesele, sadece ikinci fıkra hükmünün -o zamanlar *mer*'i ilk fıkra hükmüne- bağlanması veya onunla arasında hukuki bir bağı içermesi değildir; nereyle bağlantı kurulduğu; hangi hükme atıfta bulunulduğu/gönderme yapıldığı da önemlidir. Bugün *mer*'i hükümün, içerdiği “*aynı*” ibaresinden hareketle bir göndermeyi/atfı haiz olduğu kabul edilse dahi bu yolla hangi hükme gönderme yapılmıştır? Söz konusu kanun maddesinin -bir zamanlar- içindeki; lâkin iptal edildiğinden

artık *görünmeyen* fıkra hükmüne mi yoksa -"aynı" ibaresi nedeniyle ve mantıken yine üstteki- örneğin Kanunun mer'i bir başka maddesi hükmüne mi? Düzenlemenin muhatabı, kanun metninde yer almayan [bilgi notu şeklinde dahi yazılması zorunlu olmayan; her hâlde yazılması da beklenmeyen] AYM'nin iptal kararına ilişkin bilgiyi, bu şartlar altında bilmek ve bulmak zorunda mıdır? *Kanımızca* cezalarda kanunilik ilkesinin öngördüğü açıklığın, belirliliğin eldeki lafzi ve sistematik durum karşısında sağlandığını düşünmek, hayli tartışmalıdır. Yani içtihatla geçtiği ve görüldüğü gibi artık tek fıkradan ibaret hükümde, bir zamanlar mer'i ilk fıkra hükmünde geçen cezaya yönelik bahsin, muhatap için hâlâ geçerli olduğunu düşünmek, oldukça güçtür.

Kalan hükmün şayet bu hâliyle AY m. 38/I nedeniyle Anayasaya aykırı olduğu iddia edilecekse meseleye bir kez de "*belirlilik ilkesi (lex certa)*"⁴⁷ üzerinden bakmak uygun olur (*karş.* 765 s. K m. 507, 507; TCK m. 161, 162)⁴⁸. Bu bağlamda, öğretide geçen görüş aynen, "[h]angi insan davranışlarının suç teşkil ettiğini belirleyen kanun metinlerinin *çok açık ve herkes tarafından anlaşılabilir bir şekilde ifade edilmesi lazımdır*. Bu bakımdan, *belirli bir kanuna yollamada bulunmak suretiyle* soyut olarak bu kanuna aykırı davranışların ceza yaptırımına bağlanması, suçta kanunilik ilkesiyle bağdaşmamaktadır." [vurgu eklenmiştir] şeklinde olup⁴⁹ bu sonucun, suçun unsurlarına karşın *cezası* için geçerli olmadığı, herhâlde düşünülemez⁵⁰. Hâlihazırdaki düzenlemede, ne yürütme organınca, idari işlemle suç ihdas edilmekte ne de suçun unsurunun belirlenmesi idareye bırakılmaktaysa da⁵¹ *kanımızca* ondan da ağır biçimde, hangi cezanın/yaptırımın geçerli olduğu konusunda, bir belirsizlik durumu söz konusu olmaktadır.

Bir sorun olarak gördüğümüz bu hususun *İHAS'ın* 7/I. maddesine göre de değerlendirilmesi, mümkündür. Buna göre *öngörülebilirlik*, ilgili metnin içeriği, kapsadığı alan ve yöneldiği kişilerin sayısı ve niteliğine göre

⁴⁷ Ayrıntısı için bkz. *Centel/Zafer/Çakmut*, s. 55 vd.; *Özgenç*, s. 107 vd.

⁴⁸ *Özgenç*, s. 113-114.

⁴⁹ *Özgenç*, s. 113. Ayrıca bkz. *Can*, s. 90 vd.

⁵⁰ *Centel/Zafer/Çakmut*, s. 55; *Öztürk/Erdem*, s. 39.

⁵¹ "*Beyaz hüküm*" ve "*çerçeve kanun*" kavramlarının ayrıntısı için bkz. *Centel/Zafer/Çakmut*, s. 55 vd.; *Özgenç*, s. 108 vd.

belirlenmektedir. Bu hâlde ilginç olan, ilgili metnin, muhatabının gereğinde bir uzmanın/danışmanın yardımını almasını yahut ancak yapılacak yorumla içeriğinin aydınlatılmasını⁵² haklı ve zorunlu kılmasının, *öngörülebilirlik* adına bir eksiklik olarak görülmemesidir⁵³. Belli bir mesleği icra eden profesyonellerin işlerinin gereği olan bilgiyi, *-yükümlendikleri özen karşılığında-* gerekiyorsa uzmanından temin etmesi gerekeceğinden; düzenleme içerisindeki kimi belirsizliklerin, şüphe yahut soruların derhâl *öngörülebilirliği* zedelediği iddia edilemez. Şu hâlde, örneğin belli mesleklerin icrasında, yüksek derecedeki özeni göstermesi beklenenlerin *öngörülebilirlik* adına diğerleriyle aynı açıklığa, şeffaflığa tabi tutulması, gerekmez⁵⁴.

Anayasa Mahkemesi, “belirlilik ilkesini”, AY m. 2 anlamında hukuk devletinin gereği sayarken “...Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri “*belirlilik*”tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin *hem kişiler* hem de idare yönünden *herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır*, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir.” [vurgu eklenmiştir] şeklinde bir sonuca ulaşmıştır⁵⁵.

Benzer sonuç, AYM'nin 2012 tarihli kararında da geçerli görülmüştür⁵⁶. Kararın konusu 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun *-o zamanki-* 117. maddesinde geçen, “*Bu Kanunun dördüncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler*” şeklindeki hükmünün, belirlilik; öngörülebilirlik ilkeleri bağlamında Anayasal geçerliliğidir. AYM, kararında, “...Ceza yaptırımına bağlanan fiilin kanunun ‘açıkça’ suç sayması şartına bağlanmış olmasıyla, *suç ve cezalara dair düzenlemelerin şekli bakımından kanun biçiminde*

⁵² ECHR, *Kokkinakis v. Greece*, 25.5.1993, App. no. 14307/88, § 52. Aynı yönde bkz. ECHR *Grigoriades v. Greece*, 25.11.1997, App no. 24348/94, § 38.

⁵³ Esas olan, hükümde, muğlak, müphem, karmaşık ve çelişkili ifade ve ibarelerin yer almamasıdır; tabiatı gereği soyut kavramların yorumlanmasının dahi gerekmemesi değildir (**Merrills/Robertson**, s. 135).

⁵⁴ ECHR, *Cantoni v. France*, 11.11.1996, App. no. 17862/91, § 35. Ayrıca ve özellikle bkz. ECHR, *Groppera Radio AG and Others v. Switzerland*, 28.03.1990, App no. 10890/84, § 68.

⁵⁵ AYM, 13.01.2011, 2009/21-16, (RG. 2.4.2011, S. 27893).

⁵⁶ AYM, 12.01.2012, 2011/62-2, (RG. 5.7.2012, S. 28344).

çıkartılmasının yeterli olmadığı, bunların içerik bakımından da belli amacı gerçekleştirmeye elverişli olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Bu açıdan kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanun muhtemel etki ve sonuçlarına dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir olması da gerekir. İtiraz konusu kural Siyasî Partiler Kanunu'nda yer alıp, Kanun'un Dördüncü Kısmı'ndaki yasak fiilleri kişiler yönünden ceza kapsamına almaktadır. Esasen siyasi partiler için birçok yasak öngören bu Kısımdaki maddelerde yer alan fiillerin hangi hallerde suç teşkil edeceğinin gerçek kişilerce yeterli açıklıkta öngörülebilir oldukları söylenemez. Çünkü doğrudan siyasi parti tüzel kişiliğini muhatap alan bu yasaklar, itiraz konusu kuralla, kişiler hakkında yaptırım öngören düzenlemelere dönüştürülmüştür. Bu yapılırken anılan kısımda sayılan fiillerin ağırlıklarıyla bunları işleyenlerin siyasi partideki sıfat ve konumları da dikkate alınmamıştır. Bu durumda, siyasi faaliyette bulunan geniş bir kitleyi hiçbir ayırım gözetmeksizin ceza tehdidi altında bırakan düzenleme gerçek şahıslarca yeterli derecede öngörülebilir değildir..." [vurgu eklenmiştir] sonucuna ulaşmıştır. Kanunların öngörülebilirlik adına, tüm sonuç ve etkileri eksiksiz bir biçimde gösteremeyebileceği; göstermesinin de beklenemeyeceği kabul edilmiş⁵⁷; ne var ki, bu hâlde hiç olmazsa ilgili ceza hükmüne kolaylıkla erişilebilmesi⁵⁸ ve somut olay bakımından atıf suretiyle yapılan düzenlemenin kendisine tatbiki sırasında, muhatabın, eylemle kendi özel konumu arasındaki hukuki bağı kurabilmesi gerektiğine karar verilmiştir⁵⁹. Aynı şekilde "[b]elirli bir kesinlik içinde yasada hangi eyleme hangi hukuksal yaptırımın bağlandığının

⁵⁷ Aynı yönde bkz. vanDijk/vanHoof, s. 481.

⁵⁸ ECHR, *G v. France*, 27.9.1995, App no. 15312/89, § 25.

⁵⁹ AYM, 12.01.2012, 2011/62-2, (RG. 5.7.2012, S. 28344).

bireyler tarafından bilinmesi ve eylemlerin sonuçlarının öngörülebilmesi...⁶⁰ de söz konusu belirlilik ilkesi yönünden zorunlu kabul edilmiştir.

İİK'nın 337/II. maddesi hükmünde, gerçekte bir atfın/göndermenin lafzen dahi bulunduğunu, özellikle iptal kararının ardından düşünmek güçtür. Zira kanun metninde, hükmün ikinci fıkrasında geçen yaptırım, ancak aynı madde içerisinde, bir üst fıkranın veya -olsaydı- önceki bir cümlenin mer'i/yazılı olmasıyla anlaşılabilir, belirlenebilecek şekilde kaleme alınmıştır. Böyle bir "birinci fıkra hükmü" olmadığı sürece yani AYM'nin iptal kararının ardından; artık "aynı cezanın" ne olduğunun tespiti, örneğin kolaylıkla erişilebilir olmaktan *kanımızca* çıkmaktadır. Hüküm -yine lafzen-, kanun metninin bir zamanlar iki fıkradan ibaret olup bunlardan ilkinin AYM'ce iptal edilerek ilga edildiğinden şüphelenmek için dahi herhangi bir veriyi içermemektedir. AYM'nin söz konusu ikinci fıkra hükmü hakkında, yetkisi olduğu hâlde *esastan* hiçbir değerlendirme yapmadığı; dolayısıyla düzenlemeyi hâlâ *mer'i* bıraktığını kabul etmekle birlikte; buradan aynı normun anayasa uygunluğu konusunda *ne* müspet bir sonuca ulaşmak *ne de* cezalarda kanunilik/belirlilik ilkesine uygun bir hükmün hâlâ geride kaldığı sonuca varmak mümkündür.

Hangi hükümdeki/kanun maddesindeki cezayla *aynı* cezanın İİK m. 337, (II)'de geçen eylemler için geçerli olduğunu ararken burada, müflise -*basiretli tacire* (TTK m. 18/I, II)- gereğinde yardım almasını şart koşabilirsek de alınacak yardımın içeriği, İHAS içtihatlarında da görüldüğü gibi⁶¹ örneğin suçun unsurlarında geçen *kavram* yahut *durumların* kapsam ve mahiyetleriyle alâkalı değil; doğrudan söz konusu eyleme uygun düşecek cezanın belirlenmesine yönelik olacaktır.

AYM'nin 2008 tarihli iptal kararında, hükmün ikinci fıkrasıyla ilgili esasa dair hiçbir kanaat geliştirmedeği; dolayısıyla [salt] kanun koyucunun söz konusu eylemleri yaptırıma tabi tutmak şeklindeki iradesinin hâlâ geçerli ve yürürlükte olduğu gerçeğinden hareketle *-ki iptal kararından arda kalan hükmün -II. fıkranın- yetkisi de olduğu hâlde Mahkemece iptal edilmemiş olmasını, yine AY m. 38/I ve İHAS m. 7/I bağlamında anlamak güçtür-* eldeki

⁶⁰ AYM, 20.05.2010, 2009/51-73, (RG, 2.12.2010, S. 27773).

⁶¹ ECHR, *Kokkinakis v. Greece*, 25.5.1993, App. no. 14307/88, § 52. Aynı yönde bkz. ECHR *Grigoriades v. Greece*, 25.11.1997, App no. 24348/94, § 38.

ceza normunun her hâlde AY m. 38/I’de geçen ölçütleri de karşıladığı iddia edilemez. Başlangıçta -iptal kararı öncesinde- karşılanmış *gibi* gözüксе de kullanılan ibare nedeniyle iptal kararı sonrası, gereken açıklık/ belirlilik, *kanımızca* yitirilmiştir. Mesele, artık, bir önceki fıkrada geçen ve sadece 6 kelimeden ibaret iradenin tekrar yazılmasından “*üşengeçlik*” olarak da görülebilecek bu -lafzi- tercihin, bir kez de AY m. 38/I hükmü karşısındaki yeri ve değeridir.

Çalışma içerisinde, hiçbir şekilde, İİK m. 337, (II)’de geçen eylemlerin cezası/yaptırimsız kalması savunulmuş değildir; tam aksine iflâsta alacaklıların haklı menfaatlerinin etkin bir biçimde korunabilmesi, *müflisin* takip edilecek metoda -her ne ise- katılımını ve vereceği doğru/eksiksiz bilgiyi zorunlu kılmaktadır⁶². Ne var ki, bugün için yaptırımın muhatabından -basi-retli tacirden- beklenen, kanun metninde yazılı “...*aynı ceza verilir.*” İbaresinden, söz konusu cezanın hâlen mer’i hükümlerden herhangi birinde geçen değil; çok önce 2008 yılında, AYM’ce somut norm denetimi yoluyla iptal

⁶² AYM’nin 2008 tarihli kararıyla İİK’nın 377. maddesinin o zamanki II. fıkrasıyla ilgili esasa dair hiçbir inceleme, -*davada uygulanacak kural olmadığı için* AY m. 152/I-yapmadığı gerçeği bir yana iptal edilen I. fıkra hükmünü özü; düzenlendiği mesele itibarıyla de Anayasaya aykırı bulduğu söylenemez. Zira, iptal gerekçesi, böyle bir eylemin nasıl olur da cezalandırıldığı değil -*ki bu husus, AYM’nin 2002 tarihli kararının konusuydu-* İİK’nın 76. maddesinin varlığı karşısında aynı eylemin bir kez de 337/I. maddesi yoluyla yani ikinci kez cezalandırılmış (!) olmasıydı. Gerçi, sözü edilen hükümlerden birinde *disiplin* diğeriinde *tazyik* hapsi düzenlenmişti ki bu ikisinin özellikle infazıyla ilgili fark, ilgili kararda göz ardı edilmiştir. Oysa salt bu husus dahi 2008 tarihli kararın incelenmesi ve hatta giderek eleştirilmesi için başlı başına bir nedendir. Şu hâlde, AYM, *ne* İİK m. 337/I *ne* 337/II *ne* de 76’da düzenlenen *beyanda bulunma, verme; gösterme, hazır bulundurma, emri altında olma* şeklindeki eylemlerden ötürü borçlunun yahut müflisin cezalandırılmayacağına ilişkin Anayasal temelli bir çekinceyi haizdir. En azından 2002 tarihli kararıyla AYM, *cüz’i icrada* İİK m. 337/I ve dolayısıyla 76’daki eylemler için ceza tayinini -*nasıl ceza tayin edilmesi gerektiği meselesi bir yana-* anayasaya aykırı bulmamıştır. Benzer bir sonucun, bu şartlar altında, iflâs hâli için de geçerli olduğu düşünülmelidir. Ne var ki, yazılı yükümlülüklerin bu kez özellikle müflisin temel haklarıyla uyumlu olarak/ölçülülük ilkesine uygun düşecek şekilde nasıl icra edileceği/edilmesi gerektiği, bir başka meseledir. Zira yazılı yükümlülüklerin gereğinde cebren icrası sırasında, bir temel hak ihlâlinin artık asla yaşanamayacağı sonucuna da her hâlde varılamaz.

edilmiş ve aslında bir zamanlar hükmün içerdiği birinci fıkrada geçen ceza olduğunu, araştırması, bulması ve buna göre davranmasıdır.

Şu hâlde, nihayetinde yanıtı aranan soru, aynı zamanda basiretli (!) sayılan müflisin *-kendisinden beklemeye de hakkımız olduğunu düşünerek-* kanun metninde göremediği cezanın *aynısını* bulmak için mer'i hükümlere bakmak ve onları yorumlamak yerine acaba AYM'ce iptal edilmiş bir fıkranın olup olmadığından şüphelenerek onu arayıp bulacak mahiyette bir *ilmi* çalışma yapmaya mecbur bırakılmasının *cezada kanunilik/belirlilik ve öngörülebilirlik* ilkelerinin sınırları içinde kalıp kalmadığıdır.

Bu şartlar altında, kararda varılan sonuca *-söz konusu eylemlerin yaptırımsız kalmaması gerektiğini düşünmekle birlikte-* katılamıyor, hâlihazırdaki tek fıkradan ibaret kanun hükmünü de *-mer'i olmakla birlikte-* AY m. 38/I karşısında, Anayasaya aykırı görüyoruz.

SONUÇ

1. Anayasa Mahkemesi'nin son olarak 2008 tarihli kararıyla İİK'nın 337. maddesi hükmünün sadece birinci fıkrası iptal edilmemiş; ikinci fıkrası hükmünün de Anayasal geçerliliği (AY m. 38/I), tartışmalı bir hâl almıştır.
2. Anılan karar, İİK m. 337, (II) hükmüyle ilgili olarak *esastan* hiçbir değerlendirmeyi içermemektedir. Gerçi, çalışma içerisinde *Mahkemenin* 6216 s. K'nın 43/IV. maddesinden kaynaklanan yetkisini kullanmak suretiyle davaya uygulanacak norm olmasa dahi anılan düzenlemeyi iptal edebileceği görüşünü dile getirmişsek de yapılmamış olmasından hareketle aksi bir sonuca ulaşmak; *yani* hükmün zımnen Anayasaya uygun bulunduğunu söylemek, mümkün değildir.
3. İİK'nın 337. maddesinin *-aslında bir zamanlar ikinci fıkrası olan-* şimdi elde kalan tek hükmünün, gerek iflâs gerek *-icra-* ceza gerekse son iptal kararının ardından anayasa hukukları bağlamında değerlendirilmesi mümkündür. Çalışmanın ana konusu, bunlardan sonuncusuyla sınırlıdır. Diğer iki alanla alâkalı soru ve sorunların şimdilik sadece zikredilmesiyle yetinilmiştir. Esasen bu yönde, kararın ilk paragrafında yazıldığı şekliyle maddi vakıya ait yeterli detay yahut açıklığın olmaması, ne

mevcut sorular üzerinde derinleşilmesini ne de yeni başka meselelerin tartışmaya açılmasını mümkün kılmıştır. Ne var ki, eldeki hüküm özelinde, gerçekte bir *suçun* mu düzenlenmiş olduğu *veya -varsa-* söz konusu yaptırımın aynı zamanda bir *ceza* olarak görülmesinin mümkün bulunup bulunmadığı *yahut* da söz konusu eylemlerin kovuşturulması bakımından getirilen şartın iflâs hukuku içerisindeki yeri hakkında, uzun uzadıya değerlendirme yapılması gerektiği açıktır. Buna karşın, çözümü öncelikle/acilen beklenen ihtilâf, Yargıtay 16. HD'si tarafından da kararın ikinci paragrafında yazıldığı gibi İİK'nın 337, (II). maddesi hükmünün öncelikle *içerdiği ceza yönünden* hâlâ mer'i olup olmadığıyla bunun nasıl yorumlanması gerektiği hakkındadır.

4. Lafzen ve sistematik şekilde, İİK m. 337 hükmü, mevzuatta nasıl kaleme alındığından bağımsız olarak bugün tek fıkradan ve içerdiği iki cümleden ibarettir. Düzenlemenin ilk cümlesinde, gerçekten de atıf yoluyla belirlenen eylemler (İİK m. 162, 209, 216) için getirilen *yaptırım*, yine lafzen "*aynı ceza verilir.*" şeklindedir.
5. AY m. 38/I, İHAS m. 7/I hükümleri karşısında ve bir yargısal temel hak olarak cezada kanunilik/belirlilik/öngörülebilirlik ilkelerinin somut olaya /norma uygulanması sırasında, gerek İHAS gerekse AYM'nin içtihatlarında geçen ölçütlerin karşılandığını söylemek, tarafımızca mümkün olamamıştır. Hükmün muhatabından *-müstakbel-* sanıktan beklenen husus, kanunda "*aynı*" olarak belirlenmiş cezanın *eşini/ikizini* ararken mer'i hükümler yerine hâlihazırda kanun metninde olmayan/görülmeyen bir başka *fıkranın*/hükmün daha olabileceğinden şüphelenip nasıl ilga edilmiş olabileceğini de öngörerek bunu aramak ve bulmaktır. Hükmün muhatabına yönelik *özel* durumlar dikkate de alınsa -suçun unsurlarında geçen kavram/ibare ve durumların yerine- doğrudan bir cezanın belirlenmesi sırasında, böylesine bir özen yükümü, şart koşulabilir mi? Kanun metninde yazılı kavram ve durumların yorumu yerine ancak anılan türden bir araştırmanın yapılmasıyla belirlenebilecek cezanın, belirlilik niteliğini *artık* kaybettiği düşünülmelidir. Gerçekten de 2008 tarihli iptal kararının öncesinde, aynı kanun maddesinin iki fıkrasının birlikte okunmasıyla ancak elde edilen açıklığın mazur ve meşru görülmesi *kanımızca* mümkünken; tercih edilen *lafız*, iptal kararının ardından bu özelliğini artık yitirmektedir. Yine normun lafzı, açık bir atfi haiz

olmadığı gibi nereye gönderme yapıldığı konusunda da şeffaf değildir. Yani şayet kararda da benimsendiği gibi bir göndermenin olduğu kabul edilecekse de bunun hangi hukuk metnine olduğu meşkûttür.

6. Bu vesileyle çalışma içerisinde, İİK'nın 337. maddesiyle alâkalı AYM'nin 2002-2008 tarihli kararları arasında, AY m. 152/IV hükmü üzerinden bir bağ kurulmuş ve son hükümde geçen kısıt karşısında, 2008 tarihli kararın nasıl verilmiş olabileceğine değinilmiştir. Gerçi, *Mahkemenin* 2008 tarihli kararı, İİK'nın 337. maddesinin ikinci değil; birinci fıkrasıyla ilgili, esastan bir denetimi haiz ise de AY m. 152/IV hükmüyle alâkalı olarak tesadüf edilen bu sonuca, kayıtsız kalınmamıştır.
7. Çalışmada, iflâs hukuku bağlamında, *ne* müflisin İİK m. 337, (II)'de geçen eylemlerinin cezasız kalması gerektiği *ne de* kanun koyucunun bu yöndeki iradesinin 2008 tarihli kararının ardından geçerliliğini yitirdiği savunulmuştur. Tam aksine mukayeseli hukukta da -sadece kanun maddelerine gönderme yapılmışsa da- müflisin bilhassa masanın durumuyla ilgili fiili katılımını sağlamaya yönelik tedbirlerin alındığı görülmüştür. Müflisin, menfaatler dengesi içinde alacaklılarına karşı olan yargısal temel haklarının içerik ve sınırları, hayli tartışmalıdır ve hiç de söz konusu temel hakların yazıldığı gibi yorumlanmasına ve uygulanmasına artık elvermemektedir. Ne var ki, bu sonuç, mer'i kanunlar bakımından, yargısal temel hak düzeyindeki kimi kalite standartlarından müflis aleyhinde vazgeçilebileceği anlamına gelmemektedir. İİK m. 337, (II)'deki eylemler için düzenlenen yaptırımların, meşruluğuna karşın hâlihazırdaki düzenleniş/kalem alınış şeklinin AY m. 38/I, İHAS m. 7/I hükümlerine göre gereken belirliliği/öngörülebilirliği sağlamaktan uzak olduğu görüşündeyiz. Anılan nedenlerle de emsal içtihatla varılan sonuca ve gerekçesine katılamıyoruz.

Bibliyografya

- Akad, M./Dinçkol, A.;** 1982 Anayasası Madde Gerekçeleri, İstanbul 1998.
- Aliefendioğlu, Y.;** Anayasa Yargısı, Ankara 1997.
- Artuç, M./Bıkmaz, R.;** İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara, 2005.
- Aslan, K.;** Hacizde Sıra, AÜHFHD, 2005/2.
- Boyacıoğlu, H. A.;** Anayasa Mahkemesinin Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Denetiminde İstemin Konusu ile Bağlı Tutulma, Onar Armağanı, İstanbul 1977.
- Boyar, O.;** Suçta ve Cezada Yasallık İlkesi, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, ed. Prof. Dr. Sibel İnceoğlu, İstanbul 2013.
- Can, O.;** Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış, AÜEHFD, 2005/1-2.
- Centel, N./Zafer, H./Çakmut, Ö.;** Türk Ceza Hukukuna Giriş, 8. Bası, İstanbul 2014.
- Coşkun, M.;** İcra İflas Suçları, Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü, Ankara 2014.
- Çiftçi, P.;** İcra Hukukunda Menfaatler Dengesi, Ankara 2010.
- Gerek, Ş./Aydın, R. A.;** İptal Davaları ve İtiraz Başvurularında Usulün Anayasal Denetime Etkisi, Anayasa Yargısı İncelemeleri 1, Ankara 2006.
- Heidelberger Kommentar zur Insolvenzordnung**, Heidelberg, 2. Auflage, Heidelberg 2001. (HK/Eickmann)
- Kaboğlu, Ö. İ.;** Anayasa Yargısı, 4. Baskı, Ankara 2007.
- Kaboğlu, Ö. İ.;** Anayasa Hukuk Dersleri, Genel Esaslar, 9. Bası, İstanbul 2014. (Kaboğlu, Genel Esaslar)
- Kaya, M.;** Anayasa Yargısında İtiraz Yolunda İlk İnceleme, Ankara 2008.
- Kuru, B./Arsalan, R./Yılmaz, E.;** İcra ve İflâs Hukuku, Ders Kitabı, 27. Baskı, Ankara 2013.

- Kuzu, B.;** 1982 Anayasasının Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler, İstanbul 1990.
- Kürtül, M.;** İcra ve İflâs Suçları, 2. Baskı, Ankara 2014.
- Leppa, B.;** Insolvenzordnung und Verfassungsrecht, Berlin 2002.
- Merrills, G. J./Robertson, H. A.;** Human Rights in Europe, 4 th Edition, 2001.
- Muşul, T.;** İcra ve İflâs Hukuku, C. II, 6. Baskı, Ankara 2013.
- Muşul, T.;** İflâs Suçları, Taksiratlı ve Hileli İflâs Suçları ile Diğer İflâs Suçları, İstanbul 1998. (**Muşul, İflâs Suçları**)
- Öden, M.;** Türk Anayasa Yargısında On Yıl Süreli Denetim Yasağı, 55 AÜSBFD 2000/4.
- Özçelik, V.;** İcra Müdürünün Takdir Yetkisi, Ankara 2014.
- Özekes, M.;** İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009.
- Özgenç, İ.;** Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 10. Bası, Ankara 2014.
- Öztürk, B./Erdem, R. M.;** Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 14. Bası, Ankara 2014.
- Pekcanitez, H./Atalay, O./Sungurtekin Özkan, M./Özekes, M.;** İcra ve İflâs Hukuku, 10. Bası, Ankara 2012.
- Postacıoğlu, E. İ.;** İflâs Hukuku İlkeleri, C. I İflâs, İstanbul 1978.
- Soysal, M.;** 100 Soruda Anayasanın Anlamı, 12. Bası, İstanbul 1999.
- Strüner, R.;** Strafrechtliche Selbstbelastung und verfahrensförmige Wahrheitsermittlung, NJW 1981.
- Sungurtekin Özkan, M.;** İcra Hukukunda Oranlılık İlkesi, Prof. Dr. Turan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir 2001.
- Tanör, B./Yüzbaşıoğlu, N.;** 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, 6 Bası, İstanbul 2004.
- Umar, B.;** İcra ve İflas Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir 1973.

Ülgen, Ö.; İptal ve İtiraz Başvuruları Bakımından Anayasa Yargısında İlk İnceleme, İstanbul 2013.

Üstündağ, S.; İflâs Hukuku (İflâs-Konkordato-İptal Dâvaları), 6. Bası, İstanbul 2002.

vanDijk, P./vanHoof, G. J. H.; Theory and Practice of the European Convention on Human Rights, 3 rd edition, 1998.

Werres, S.; Grundrechtsschutz in der Insolvenz, Berlin 2007.

Wolf, M.; Allgemeine Wirkungen der Insolvenzeröffnung, Dieter Leipold, (Hrsg.) Insolvenzrecht im Umbruch, 1991.

Yıldırım Deren, N.; Kesin Hükümün Objektif Sınırları, İstanbul 1996.

Yılmaz, E.; İflâs İdaresi, Ankara 1976.

Kısaltmalar Cetveli

AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BC	: 1978 (11 U.S.C) Bankruptcy Code
bkz.	: Bakınız
BT-Drucks.	: Verhandlungen des Deutschen Bundestages- Drucksachen
BVerfGE	: Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts
BVerwG	: Bundesverwaltungsgericht
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
ECHR	: European Court of Human Rights
E-Uyar	: E-Uyar.com Online Hukuk Yayıncılığı
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
IA	: 1986 <i>Insolvency Act</i>
InsO	: Insolvenzordnung
İçBk	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İHAS	: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu
K.	: Karar

karş.	: Karşılaştırınız
KazancıBB	: Kazancı İçtihat Mevzuat Bilgi Bankası
KO	: Konkursordnung
m(d).	: Madde
Niz.	: İcra ve İflâs Kanunu Nizamnamesi
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
RG.	: Resmi Gazete
Rn.	: Randnummer
s.	: sayfa
s. K	: Sayılı Kanun
S.	: Sayı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
ZIP	: Zeitschrift für Wirtschaftsrecht